

В І Д Г У К

офіційного опонента, професора закладу вищої освіти кафедри психіатрії, наркології та медичної психології Полтавського державного медичного університету, доктора медичних наук, професора Животовської Лілії Валентинівни на дисертаційну роботу Беляка Валентина Олександровича на тему «Криза ідентичності та психоемоційні розлади у хворих із злоякісними пухлинами жіночої репродуктивної системи», подану до разової спеціалізованої вченої ради ДФ35.600.152, яка створена згідно до наказу ректора Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького №83-з від 26.02.2026 року на підставі рішення Вченої ради ДНП «ЛНМУ імені Данила Галицького» № 2-ВР від 25.02.2026 року з правом прийняття до розгляду та проведення разового захисту дисертації на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 22 «Охорона здоров'я» за спеціальністю 222 «Медицина»

Актуальність теми дисертаційної роботи.

Дисертаційне дослідження В. О. Беляка має значну актуальність у галузях психіатрії, психотерапії та медичної психології. Це зумовлено тим, що проблематика кризи ідентичності у пацієнток зі злоякісними новоутвореннями жіночої репродуктивної системи залишається недостатньо вивченою. Водночас психопатологічні стани часто асоційовані з онкологічними захворюваннями, адже лікування злоякісних пухлин – це велике фізичне випробування та психологічна травма для пацієнта. Особливо це стосується жінок зі злоякісними пухлинами репродуктивної системи.

Криза ідентичності в онкологічних хворих є актуальною проблемою сучасної медицини, оскільки захворювання і його лікування безпосередньо впливають на тілесність, репродуктивну функцію та соціальні ролі, що формують ядро особистісної ідентичності. Висока поширеність емоційних і психосоціальних порушень у цієї категорії пацієнток, зокрема тривожних, депресивних і посттравматичних реакцій, зумовлює необхідність глибшого розуміння механізмів формування кризи ідентичності та її клінічних проявів.

Водночас недостатня інтеграція психологічної підтримки, спрямованої на відновлення цілісного образу «Я», у структуру онкологічної допомоги визначає потребу в розробці комплексних міждисциплінарних підходів до реабілітації цих пацієнток.

Нерідко жінки з подібними діагнозами обмежуються лише онкологічним наглядом, хоча насправді вимагають інтегрованого терапевтичного підходу із залученням фахівців у галузі психічного здоров'я. Це пов'язано з тим, що вони виявляють спектр психопатологічних проявів, таких як депресивні та тривожні розлади, підвищена афективна лабільність, порушення сну та харчової поведінки, спричинені психогенним впливом онкогінекологічного захворювання. Однак існуючі методи скринінгу та корекції кризи ідентичності та супутніх психоемоційних порушень є недостатньо розвиненими.

Відтак, у дисертаційній роботі В. О. Беяка наведено теоретичне узагальнення та запропоновано нове вирішення наукової задачі, що полягає у вивченні психопатологічних проявів кризи ідентичності у хворих із злоякісними пухлинами жіночої репродуктивної системи та удосконаленні підходів щодо активного виявлення та психотерапевтичної корекції таких психоемоційних розладів, заснованих на принципах їх таргетування. Запропоновано методіку нівелювання кризи ідентичності шляхом адресної корекції специфічних цільових симптомів, а також превенції розвитку тяжких психоемоційних розладів у пацієнток даної категорії через створення валідного скринінгового алгоритму.

Ступінь обґрунтованості наукових досліджень, висновків і рекомендацій.

Дисертація В. О. Беяка представляє собою актуальне наукове дослідження, яке гармонійно вписується в сучасні парадигми розвитку психіатрії, психотерапії та медичної психології. Наукові положення, висунуті в роботі, чітко сформульовані та коректно відображені у визначенні мети та завдань дослідження. Дисертаційна робота базується на репрезентативному та достатньому обсязі клінічного матеріалу, виконаному з дотриманням високих методологічних стандартів. Отримані в ході роботи результати представлені в

розділі аналізу та узагальнення, адекватно обґрунтовані, відповідають заявленим завданням та переконливо викладені у висновках дисертації.

Пріоритетним при проведенні клінічних досліджень було дотримання принципів біоетики та медичної деонтології. Від усіх пацієнтів, залучених до дисертаційного дослідження, було отримано інформовані згоди. Кількість осіб, включених до груп дослідження, є достатньою для забезпечення статистичної достовірності отриманих результатів. Гомогенність обстеженої вибірки забезпечує репрезентативність результатів та можливість їх екстраполяції на генеральну сукупність.

Для досягнення поставленої мети автором було визначено чотири чітко окреслені завдання, успішна реалізація кожного з яких забезпечувалася інтегрованим застосуванням клінічних та статистичних методів дослідження. Центральною метою дослідження автора була розробка системних підходів до діагностики та терапевтичної корекції кризи ідентичності та супутніх психоемоційних розладів у пацієнок зі злякисними новоутвореннями жіночої репродуктивної системи, шляхом ідентифікації їхніх психопатологічних проявів як цільових симптомів.

Обґрунтованість та достовірність наукових положень, висновків і практичних рекомендацій дисертаційної роботи ґрунтується на достатньому обсязі первинних джерел інформації та матеріалів власних досліджень, сучасній статистичній обробці власних даних, оприлюднених у наукових публікаціях.

Зв'язок з науковими програмами планами, темами. Дисертаційна робота В. О. Беняка виконана є фрагментом комплексної науково-дослідної роботи кафедри психіатрії, психології та сексології ДНП «Львівський національний університет імені Данила Галицького» за темою «Медико-соціальні аспекти психотичних та межових станів (типологія, нозологічна специфіка, терапевтичні інтервенції та превентивні стратегії)» (державний реєстраційний № 0120U105731).

Наукова новизна дисертаційної роботи.

Наукова новизна дослідження полягає у тому, що автором вперше обґрунтовано та систематизовано цільові симптоми, які проявляються у

вербальних скаргах пацієнок, для їх подальшого використання у програмах корекції кризи ідентичності.

Дисертантом вперше здійснено комплексний аналіз клініко-психопатологічних і патопсихологічних особливостей кризи ідентичності у жінок, які перенесли органектомічні операції на репродуктивній системі, що створює підґрунтя для профілактичних втручань як на доопераційному етапі, так і після завершення лікування. Вперше описано клініко-психологічний феномен кризи ідентичності в онкогінекологічних хворих та виявлено роль органектомічних операцій як тригера кризи ідентичності даної когорти пацієнтів. Вперше проведено комплексне дослідження частоти виявлення порушень у категоріях компетентності та самосприйняття у пацієнок зі злякисними та доброякісними пухлинами жіночої репродуктивної системи.

Визначено чинники формування кризи ідентичності та її зв'язок із психоемоційними порушеннями, а проведений скринінговий аналіз дає змогу виявити ризик посилення цих порушень у віддаленому післяопераційному періоді. Дисертантом визначено та проаналізовано вплив вікових показників та обраної стратегії лікування на ступінь виразності проявів кризи ідентичності.

Практичне значення дисертаційної роботи.

Практична цінність результатів дослідження полягає у виокремленні клініко-психологічних категорій, через які у жінок з онкогінекологічними захворюваннями опосередковуються психоемоційні порушення та криза ідентичності, а також у розробці принципів таргетованого психотерапевтичного та психофармакотерапевтичного впливу, що сприяло підвищенню ефективності лікування.

Дисертантом було розроблено та впроваджено програму корекції кризи ідентичності та асоційованих психоемоційних розладів у пацієнок зі злякисними та доброякісними пухлинами жіночої репродуктивної системи, яка базується на цільовому психотерапевтичному впливі на сфери компетентності та самосприйняття.

Автором підтверджено прогностичну значущість анкетування хворих із злякисними та доброякісними пухлинами жіночої репродуктивної системи із

застосуванням NCCN дистрес-термометра, що надає клінічній практиці зручний та ефективний інструмент для скринінгу порушень ідентичності у жінок з онкогінекологічною патологією.

Висновок про повноту опублікування основних положень дисертаційного дослідження.

Основні положення та результати дисертаційної роботи висвітлено у 9 наукових публікаціях, серед яких 5 статей у наукових спеціалізованих виданнях, що внесені до переліку фахових видань України, 3 тези у матеріалах науково-практичних конференцій національного та міжнародного рівнів та 1 нововведення. Опубліковані наукові праці повністю репрезентують ключові положення дисертації та відповідають її змісту. Результати дисертаційного дослідження були представлені і обговорені на 2-х науково-практичних конференціях з міжнародною участю та міжнародному форумі.

Повнота та якість викладення матеріалів дисертаційного дослідження.

Кваліфікаційна праця представлена у вигляді рукопису українською мовою та викладена на 157 сторінках друкованого тексту, містить 6 таблиць та 25 рисунків. Основний текст представлено на 131 сторінці та включає в себе анотацію українською та англійською мовами, перелік наукових робіт здобувача, опублікованих за темою дисертації, вступ, аналітичний огляд літератури, опис матеріалів та методів дослідження, три розділи з власними дослідженнями, аналіз та узагальнення отриманих результатів, висновки, практичні рекомендації, а 26 сторінок – список використаної літератури та додатки. Бібліографія налічує 147 джерел, з них 111 – латиницею, 36 – кирилицею. Література відповідає існуючим вимогам до оформлення наукових робіт.

Структура та дизайн дисертаційної роботи відповідають вимогам МОН України. Дисертація викладена високоякісною науковою мовою, з використанням загальноприйнятої термінології та професійного дискурсу. Зміст дисертації повною мірою розкриває суть проведеної роботи, її положень, результатів та визначеного наукового напрямку.

Оцінка змісту дисертації, її завершеність в цілому.

У вступі обґрунтовано актуальність дисертаційного дослідження, його мету, завдання, визначено об'єкт, предмет та методи дослідження, а також окреслено наукову новизну та практичну цінність роботи, відомості щодо особистого внеску автора, результати впровадження даних дисертаційного дослідження у практику, дані про апробацію результатів дослідження та основні публікації.

Перший розділ, який містить чотири підрозділи, присвячений огляду загальних засад та провідних тенденцій розвитку онкопсихіатрії, а також проблематиці кризи ідентичності у пацієнок зі злоякісними новоутвореннями жіночої репродуктивної системи. У ньому висвітлено ключові аспекти історії дослідження кризи ідентичності в контексті онкопсихіатрії, специфіку її симптоматичних проявів, фактори, що сприяють її виникненню, та підходи до її подолання. Значна частина літературних джерел, проаналізованих у цьому огляді, опублікована протягом останніх п'яти років. Загалом, літературний огляд відображає актуальні тенденції розвитку медичної науки відповідно до обраного дисертантом напряму дослідження.

У другому розділі представлено ключові відомості про контингент обстежених пацієнтів та методики, використані для їхнього дослідження. Дисертантом було обстежено 89 пацієнок з онкологічними захворюваннями жіночої репродуктивної системи як злоякісної, так і доброякісної природи. Вік жінок, включених до груп дослідження, склав від 38 до 70 років. 53 особам, які мали злоякісні пухлини (група 1, Г1) та 22 особам з доброякісними пухлинами (група 2, Г2) проведено хірургічне втручання. Обидві когорти пацієнок статистично не відрізнялись за віком та супутніми патологіями. Наведено критерії включення та виключення пацієнтів з дослідження, а також деталізовано розподіл досліджуваного контингенту між групами. Досліджувані контингенти були гомогенними за віковими показниками та сімейним складом, що сприяло нівелюванню потенційних похибок у реагуванні на психотехнічні інтервенції. Використані методи дослідження були актуальними та відповідали поставленим завданням. Зокрема, застосовувалися клініко-психопатологічний, клініко-психоанамнестичний, пато психологічний, психометричний, клініко-

психофеноменологічний та статистичний методи дослідження. Дизайн дослідження включав чотири етапи: клініко-пошуковий, клініко-компаративний, скринінговий та таргетно-психотерапевтичний.

Третій розділ, що містить 2 підрозділи, представляє результати скринінгу психоемоційних розладів та діагностики кризи ідентичності у пацієток зі злякисними новоутвореннями репродуктивної системи. Отримані дані свідчать, що окремі прояви кризи ідентичності частіше спостерігаються у жінок, які перенесли органектомічні втручання з приводу онкогінекологічного раку, не відразу після операції, а через 6-12 місяців, що обґрунтовує необхідність дворазового скринінгу для виявлення кризи ідентичності – безпосередньо після оперативного втручання та у віддаленому періоді. Дисертантом також продемонстровано ефективність використання NCCN дистрес-термометра як корисного інструменту для виявлення психоемоційних розладів та кризи ідентичності у пацієток зі злякисними новоутвореннями жіночої репродуктивної системи після успішного завершення протипухлинної терапії.

Четвертий розділ, який складається із 3 підрозділів, присвячений аналізу впливу різних показників на вираженість та структурні особливості кризи ідентичності у жінок з онкогінекологічним раком. Встановлено, що рівень дистресу до оперативного втручання практично не відрізнявся від рівня дистресу після органектомії. Водночас, у пацієток з доброякісними новоутвореннями рівень дистресу виявився значно нижчим, ніж у осіб зі злякисними пухлинами. Сам факт оперативного втручання був асоційований зі збільшенням кількості психоемоційних розладів у жінок з онкогінекологічним раком. Проте, не було виявлено статистично значущого впливу віку на наявність фізичних проблем у пацієток з пухлинами репродуктивної системи.

У розділі 5, що містить 2 підрозділи, автор розкриває, що порушення компетентності та спотворення сприйняття власної цілісності є фундаментальними передумовами для розвитку кризи ідентичності, а відтак, становлять ключові мішені для її корекції.

Дисертантом було ідентифіковано низку категорій компетентності, до яких належать: соціосексуальна поведінкова компетентність, атракційна сексуальна

компетентність, фізіологічна сексуальна компетентність, соціобіологічна гендерна компетентність, соціокультурна гендерна компетентність, концепційна репродуктивна компетентність, гравідарна репродуктивна компетентність, партумна репродуктивна компетентність та санокомпетентність. Окрім того, автором виявлено, що у пацієнтів зі злоякісними новоутвореннями репродуктивної системи найчастіше спостерігалися порушення санокомпетентності, атракційної сексуальної компетентності та комплектності. У жінок з доброякісними новоутвореннями репродуктивної системи були найбільш притаманними дефіцити соціокультурної гендерної компетентності та соціосексуальної поведінкової компетентності. Дисертантом розроблено принципи корекції для кожної ідентифікованої категорії порушеної компетентності.

Всі розділи, в яких наведені результати власних досліджень, закінчуються висновком, що додатково підкреслює важливість отриманих результатів.

Розділ «Аналіз і узагальнення результатів дослідження» є підсумком всієї проведеної роботи, як теоретичної інформації, наведеної у підрозділах літературного огляду, так і власних напрацювань автора та систематизації отриманих результатів. Розділ написаний послідовно, зрозуміло, містить обговорення отриманих в процесі роботи результатів та підтверджує наукові положення, одержані дисертантом. Це забезпечує висвітлення належного рівня достовірності та обґрунтованості основних положень дисертаційного дослідження, що стали підставою для висновків та практичних рекомендацій.

Дисертантом сформульовано 9 висновків, які повністю відповідають поставленим меті та завданням і узагальнюють інформацію, одержану у результаті проведених досліджень та опрацювання і аналізу отриманих даних. Вірогідність висновків базується на достатній кількості досліджених, використанні сучасних методів досліджень та наступної статистичної обробки отриманих результатів. Робота виконана на високому науково-методичному рівні.

Практичні рекомендації є логічно обґрунтованими та послідовними, базуються на емпіричних даних, отриманих у ході дослідження, та надають

конкретні настанови щодо імплементації отриманих результатів і розроблених концепцій у клінічній практиці.

Зауваження щодо оформлення та змісту дисертації, запитання до здобувача. Дисертаційна робота написана українською літературною мовою, але деякі речення мають лексичне перевантаження, що утруднює сприйняття матеріалу. Розділ, присвячений аналізу та узагальненню результатів дослідження, міг бути доповнений узагальнюючими ілюстраціями – рисунками або таблицями, адже мова йде про підсумок всієї роботи. В роботі зустрічаються деякі стилістичні та друкарські помилки. Зазначені моменти не відносяться до недоліків, які впливають на загальну позитивну оцінку дисертації, яка присвячена складному та змістовному дослідженню, виконаному на високому науковому методологічному рівні.

Разом з тим, в процесі ознайомлення з дисертацією та її рецензування сформувався наступні питання:

1. Які клініко-психологічні механізми формування кризи ідентичності у жінок із пухлинами репродуктивної системи на різних етапах лікування (доопераційному, післяопераційному, віддаленому)?
2. Які індивідуально-психологічні та соціально-демографічні чинники впливають на вираженість і перебіг кризи ідентичності у цих пацієнток?
3. Яким чином креативні техніки психотерапії можуть впливати на корекцію кризи ідентичності у жінок, які пережили органектомію у зв'язку з онкологічним захворюванням репродуктивних органів?

Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам.

За своєю актуальністю, обсягом та рівнем виконаних досліджень, науковою новизною результатів клінічних досліджень, практичною значимістю дисертаційна робота Беляка Валентина Олександровича на тему «Криза ідентичності та психоемоційні розлади у хворих із злоякісними пухлинами жіночої репродуктивної системи», представлена на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 22 «Охорона здоров'я» за спеціальністю 222 «Медицина» є самостійною закінченою науково-дослідною роботою, у межах якої отримано нові науково обґрунтовані результати, що в сукупності забезпечили розв'язання

конкретного наукового завдання – розроблення онкопсихотерапевтичного підходу та принципів таргетування психоемоційних розладів і кризи ідентичності з метою їх корекції, що має вагоме значення для практичної медицини.

Вивчення дисертації дозволяє зробити висновок, що за своєю актуальністю, метою і завданнями дослідження, достовірністю і обґрунтованістю отриманих результатів, висновків і практичним значенням дисертаційна робота повністю відповідає вимогам п. 6 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, та вимогам до оформлення дисертацій, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 р. № 40 (зі змінами), а її автор Беляк Валентин Олександрович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 22 – Охорона здоров'я за спеціальністю 222 – Медицина.

Офіційний опонент:

професор закладу вищої освіти
кафедри психіатрії, наркології
та медичної психології Полтавського
державного медичного університету,
доктор медичних наук, професор

Лілія ЖИВОТОВСЬКА